

betrokken bij de organisatie van de VVH. Wel was Eerdmans in Leiden nog enige tijd actief bij de verkiezingsstrijd, maar zijn enthousiasme liep schipbreuk op de inactiviteit van de Leidse VVH. Behalve dat de oudtestamenticus zich in deze periode intensief bezighield met het bestrijden van de wijdverbreide bronnenhypothese van Graf-Kuenen-Wellhausen over de totstandkoming van de Pentateuch, verlegde hij het accent in zijn bestrijding van de orthodoxie van het organisatorische naar het schriftelijke vlak.

In de jaren dat Eerdmans stad en land afliep om de vrijzinnige hervormden te mobiliseren, had hij zich voor zijn lezingen reeds verdiept in de contemporaine orthodoxe literatuur. Eerdmans koos ervoor zijn tegenstanders niet alleen bij de kerkelijke stembus te confronteren met goed georganiseerde vrijzinnigen, maar hen tevens in het hart aan te tasten: in hun pretentie orthodox te zijn. Reeds in zijn studententijd verdedigde Eerdmans de stelling dat de ethischen principieel op hetzelfde standpunt stonden als de modernen, alleen trokken zij er niet de consequenties uit. Op grond van zijn lectuur handhaafde Eerdmans die stellingname onverkort. Nieuw was, ook in de breedte van de vrijzinnige polemieken tegen de orthodoxie, dat Eerdmans hetzelfde oordeel velde over de gereformeerde theologie. Op nogal voortvarende wijze concludeerde hij dat het neocalvinisme van A. Kuyper, H. Bavinck en hun leerlingen principieel door de vrijzinnige wereldbeschouwing was beïnvloed. De leerstukken van de wedergeboorte, de voorzienigheid, de opvattingen over het wonder, de inspiratie van de Schrift en de bijzondere openbaring waren allemaal zo sterk herijkt ten opzichte van de zestiende-eeuwse gereformeerde theologie, dat ze stuk voor stuk toonbeelden van de vrijzinnige wereldbeschouwing waren geworden. In brochures, artikelen, redevoeringen en recensies van gereformeerde oraties en dissertaties hamerde Eerdmans in de hem kenmerkende gepeperde taal op hetzelfde aambeeld: de gereformeerden zijn niet gereformeerd meer, evenmin als de ethisch-orthodoxen nog orthodox genoemd mogen worden.¹⁸ Geprikkeld merkte de gereformeerde kerkhistoricus G. Keizer op dat Eerdmans net als Cato inzag dat de manier om een mening ingang te doen vinden was: haar op allerlei manieren telkens weer te herhalen.¹⁹ In vrijzinnige kring had Eerdmans in ieder geval succes, overigens niet het minst doordat C.B. Hylkema in zijn dikke boek *Oud- en nieuw-calvinisme*²⁰ tot vrijwel dezelfde conclusies kwam. Jaren later nog werd in vrijzinnige kring op Eerdmans en Hylkema veelal kritiekloos teruggegrepen.

18. R.H. Bremmer, *Herman Bavinck als dogmaticus* (Kampen 1961) 115vv; Heering, 'Het vrijzinnig protestantisme op de drempel', 98vv.

19. G. Keizer, 'Dr Hylkema's "Oud en nieuw calvinisme"', een bijdrage tot de kennis van de geestelijke stromingen in onzen tijd' in: *GTT* 13 (1913) 361.

20. Haarlem 1911.